Revista Moldovenească de Drept Internaţional şi Relaţii Internaţionale /
Moldavian Journal of International Law and International Relations /
Молдавский журнал международного права и международных отношений

2015, Issue 4, Volume 38, Pages 9-16.
ISSN 1857-1999
Submitted: 16. 09. 2015 | Accepted: 15.11. 2015 | Published: 23.12. 2015

**DREPT INTERNAŢIONAL PUBLIC**
**PUBLIC INTERNATIONAL LAW**
**МЕЖДУНАРОДНОЕ ПУБЛИЧНОЕ ПРАВО**

# FACTORII DETERMINANŢI AI STATUTULUI DE NEUTRALITATE PERMANENTĂ AL STATULUI*

# FACTORS DETERMINING THE STATUS OF PERMANENT NEUTRALITY OF THE STATE

# ФАКТОРЫ ОПРЕДЕЛЯЮЩИЕ СТАТУС ПОСТОЯННОГО НЕЙТРАЛИТЕТА ГОСУДАРСТВА

DORUL Olga** / DORUL Olga / ДОРУЛ Ольга

ABSTRACT:
**FACTORS DETERMINING THE STATUS OF PERMANENT NEUTRALITY OF THE STATE**

*The institution of neutrality in international law has always aroused heated discussions among doctrine. However, there was no international treaty or at least a soft law instrument, thus today is difficult to discern the content of this legal concept. Therefore, today's lawyers frequently resorts to concepts of geopolitical fully argue the need, but also the content of permanent neutrality status.*

***Key words:*** *permanent neutrality, policy of neutrality, international law, geopolitics, the permanent neutrality of the Republic of Moldova.*

**JEL Classification:** K33, K49, F55.

РЕЗЮМЕ:
**ФАКТОРЫ ОПРЕДЕЛЯЮЩИЕ СТАТУС ПОСТОЯННОГО НЕЙТРАЛИТЕТА ГОСУДАРСТВА**

*Институт нейтралитета всегда вызывал острые споры в рядах правоведов. Сегодня не существует международного договора или акта международной организации, который смог бы пролить свет на содержание данного правового института. В итоге, юристы прибегают к геополитическим понятиям для обоснования необходимости и содержания статуса постоянного нейтралитета государства.*

***Ключевые слова:*** *постоянный нейтралитет, политика нейтралитета, международное право,*

* Articolul a fost perfectat în cadrul Proiectului instituţional 15.817.06.10F „Redimensionarea politicii externe şi interne a Republicii Moldova din perspectiva evoluţiei proceselor integraţioniste şi modificărilor geopolitice a sistemului internaţional”. / Статья выполнена в рамках научно-исследовательского проекта Института юридических и политических исследований 15.817.06.10F «Переосмысление внешней и внутренней политики Республики Молдова с перспективы эволюции интеграционных процессов и геополитических изменений международной системы».

** **DORUL Olga -** Doctor în drept, conferenţiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova, cercetător ştiinţific, Institutul de Cercetări Juridice şi Politice al AŞM (Chişinău, Republica Moldova). / **DORUL Olga -** Ph.D in Law, Associate Professor, The Moldova State University, scientific fellow, Institute of Judicial and Political Research of ASM (Kishinev, The Republic of Moldova). / **ДОРУЛ Ольга Павловна -** Кандидат юридических наук, доцент, Молдавский государственный университет, научный сотрудник Института юридических и политических исследований Академии наук Молдовы (Кишинев, Республика Молдова).

*геополитика, статус постоянного нейтралитета Республики Молдова.*

**JEL Classification:** K33, K49, F55.
**УДК:** 341.217(4), 341.223.7.

REZUMAT:

**FACTORII DETERMINANȚI AI STATUTULUI DE NEUTRALITATE PERMANENTĂ AL STATULUI**

*Instituția neutralității în dreptul internațional public dintotdeauna a suscitat discuții aprinse în rândurile doctrinarilor. Or, neexistând un tratat internațional sau, cel puțin un act soft law astăzi este dificil să fie deslușit conținutul acestui concept juridic. Prin urmare, astăzi juriștii apelează frecvent la noțiuni de geopolitică întru a argumenta necesitatea, dar și conținutul statutului de neutralitate permanentă.*

***Cuvinte cheie:*** *neutralitate permanentă, politică de neutralitate, drept internațional, geopolitică, statutul de neutralitate permanentă a Republicii Moldova.*

**JEL Classification:** K33, K49, F55.
**CZU:** 341.217(4), 341.223.7.

Instituţia neutralităţii a fost considerată mult timp de către doctrinarii de drept internaţional ca un concept rigid, static ce presupune, în esenţă, două obligaţii pentru statul neutru: abţinere şi imparţialitate. Totodată, în secolul XX a fost observat un dinamism ce caracterizează de exemplu Finlanda şi Suedia care au aderat în anul 1994 la Parteneriatul pentru Pace al NATO, rămânând neutre (o neutralitate modificată, cu deschidere deja bine-definită spre o alianţă politică şi militară).[1]

În prezentul studiu, însă, ne propunem să definim aspecte premergătoare acceptării de către un stat a angajamentelor ce decurg din adoptarea statutului de neutralitate. În acest sens, vom elucida motivele care stau la baza adoptării de către state a statutului de neutralitate pornind de la factorii geografici, politici, economici de dezvoltare a statelor, deoarece după cum o demonstrează practica, cu trimitere la exemplul Austriei şi Finlandei, anume condiţiile geopolitice definesc politica de securitate a unui stat şi determină alegerea statutului de neutralitate.

Estimăm oportun să elucidăm impactul împrejurărilor de ordin politic, social şi de altă natură asupra neutralităţii. În acest sens, ne permitem să afirmăm faptul că statele nu pot exista în vacuum. Nici un stat nu poate să exercite o politică externă complet separată de componentele sistemului internaţional. Chiar politica de neutralitate – cea mai extremă manifestare a aspiraţiilor de asigurare a propriei securităţi - nu se va solda cu succes decât dacă nu vor exista condiţiile de mediu prielnice, şi anume:

- poziţia geostrategică
- balanţa de putere între beligeranţi
- cooperarea internaţională.[2]

Alţi autori, adaugă la cele menţionate aici, şi un alt factor important – interesul mutual al marilor puteri în garantarea statului de neutralitate[3], pe care, însă, considerăm oportun să-l încadrăm la categoria „cooperarea internaţională".

În ce priveşte ***poziția geostrategică a statului***, aceasta este, probabil, prima circumstanţă necesară existenţei statului. Statele, asemenea oamenilor, nu-şi pot alege vecinii. Anume pe această idee îşi fundamentează afirmaţia filosoful indian Kautilya: statele vecine inevitabil sunt „*duşmanii naturali*", pe când statele situate de cealaltă parte a vecinilor, sunt „*aliaţii naturali*". În acest context, cert este faptul că cu cât este mai periferică localizarea geostrategică a statului, cu atât mai tare cresc şansele lui de supravieţuire. Teza este valabilă mai ales pentru statele neutre, deoarece în acest caz ele au o dublă asigurare a securităţii lor. În primul rând această securitate le este garantată prin însuşi statutul lor de neutralitate. În al doilea rând, cu cât mai periferic este situat statul, el prezintă o importanţă

[1] Pop I. Vecinătatea şi buna vecinătate în dreptul internaţional. Bucureşti: Editura ştiinţifică şi enciclopedică, 1986, p. 10.

[2] Karsh E. Neutrality and small states. London, New York: Routledge, 1990, p. 80.

[3] Wagner F. S. Toward a New Central Europe. A symposium on the problems of the Danubian nations. Florida: Danubian Press, Inc., Astor Park., 1970, p. 35.

strategică minoră pentru alte state şi, strâns legat de acest aspect, cu cât este mai mare distanţa dintre acest stat şi centrul unui stat puternic, cu atât mai dificil este accesul ultimului în teritoriul statului neutru.[4]

Un alt aspect al poziţiei geostrategice o prezintă situaţia statelor – „*bariere*", or, aceasta este cea mai precară situaţie în care se poate afla un stat neutru. Istoria ne arată că zonele „bariere" au fost create, mai ales între statele puternice, pentru a asigura în oarecare măsură pacea temporară. Astfel acestea au plasat în respectivele puncte un stat inofensiv, prezentând tuturor vecinilor săi condiţiile de securitate pentru frontierele lor. Neutralitatea trebuie să contribuie menţinerii păcii generale limitând câmpul de luptă. Ea trebuie să constituie o *barieră morală* contra invaziei marilor puteri cuceritoare, blocându-le căile militare cele mai avantajoase[5], cum a fost cazul Belgiei în secolul XIX, care a fost o astfel de zonă între Franţa, Germania şi Marea Britanie.[6] La fel putem invoca şi exemplul Elveţiei, modelul clasic al neutralităţii permanente. Acest stat este situat între patru state mari. Populaţia sa este alcătuită din fragmente împrumutate de la naţionalităţile germană, franceză şi italiană. Elveţia deţine trecerile din Germania spre Franţa şi în Italia, din Franţa spre Italia; iar Rinul îşi ia începutul din munţii Elveţiei. Europa este cointeresată ca Elveţia să rămână neutră. Anume din aceste considerente, începând cu anul 1815, neutralitatea Elveţiei a fost întotdeauna respectată, iar Elveţia însăşi n-a încetat să vadă în statutul de neutralitate permanentă fundamentul independenţei sale şi a securităţii.[7]

Un alt exemplu de zonă barieră, este şi situaţia Austriei, care adoptând statutul de neutralitate permanentă în anul 1955, a făcut-o la insistenţa URSS, care vedea în Austria, alături de Elveţia o barieră între blocul sovietic şi statele membre ale NATO.[8]

Probabil pornind de la aceste exemple oferite de practica internaţională a statelor, în literatura de specialitate din secolul trecut au fost menţionate condiţiile înaintate pentru statul neutru. În „*Traité de droit international public*" a autorului P. Fauchille, acestea erau rezumate la următoarele:

1. statul neutru trebuie să fie destul de slab pentru ca să nu poată aspira să influenţeze politica generală;
2. să fie apt să se apere contra oricărei tentative de agresiune sau anexare din partea vecinilor;
3. el trebuie să fie situat între două state mari, să nu fie unica cale ale forţelor lor armate.

Totuşi, rolul de barieră morală jucat de către statele neutre se opune creşterii indefinite de creaţii asemănătoare. Dacă teritoriile neutre, care separă două mari puteri, aveau proporţii considerabile, contactele între acestea trebuiau să fie destul de dificile, astfel neutralitatea nemaiavând riscul de a nu fi cunoscută sau încălcată. Anume pornind de la aceste considerente, au fost justificate temerile Elveţiei şi Belgiei în perioada Primului Război Mondial cu privire la inviolabilitatea statutului său de neutralitate, temeri care s-au adeverit cel puţin pentru Belgia în anul 1914.[9]

O situaţie aparte în cadrul subiectului examinat îl prezintă atitudinea statelor vecine faţă de statul neutru permanent şi viceversa. Astfel, ne permitem să reiterăm faptul că primele obiective ale regulilor dreptului internaţional, cuprinse şi în Carta ONU, sunt de a asigura pacea şi securitatea tuturor ţărilor în lume. Or, securitatea şi pacea unei ţări, condiţie *sine qua non* a oricărei relaţii internaţionale normale, pot fi puse în pericol în mod material şi fizic de către vecini sau cu ajutorul, permisiunea ori complicitatea lor, ori în fine, fără asentimentul lor, dar atunci ei înşişi sunt victime ale unei agresiuni. Poziţia de vecinătate şi situaţia în teritoriile vecine sunt în general importante pentru securitatea fiecărui stat. Acesta este motivul pentru care ţările vecine sunt îngrijorate când văd o ţară limitrofă înarmându-se puternic sau când consideră că prezenţa trupelor străine într-o ţară ameninţă suveranitatea şi securitatea statelor învecinate.[10] Rezoluţia Adunării Generale ONU nr. 2949 (XXVII) cu privire la situaţia în Orientul Mijlociu subliniază în mod clar această preocupare, conţinând indicaţia în punctul 5 în calitate de principiu: „*încetarea oricăror pretenţii sau oricărei stări de război, respectarea şi recunoaşterea*

[4] Karsh E. *Op. cit.*, p. 82.
[5] Fauchille P. *Op. cit.*, p. 695.
[6] Karsh E. *Op. cit.*, p. 82 - 83.
[7] Fauchille P. *Op. cit.*, p. 706.
[8] Lange M. L'Autriche: un Etat neutre dans l'Union Européenne. Paris: L'Harmattan, 2006, p. 15.
[9] Fauchille P. *Op. cit.*, p. 695.
[10] Pop I. *Op. cit.*, p. 313-314.

*suveranităţii, integrităţii teritoriale şi independenţei politice a fiecărui stat din această regiune şi dreptul lui de a trăi în condiţii de pace în limitele frontierelor sigure şi recunoscute, nefiind ameninţate cu aplicarea forţei şi nefiind aplicată forţa*."[11]

Concluzionând, putem afirma, că prima grijă în privinţa securităţii unui stat, o constituie vecinii lui[12], pe când statutul de neutralitate contribuie la sporirea încrederii statelor vecine şi acest statut niciodată, în careva circumstanţe n-a constituit un scop, ci a jucat un rol pozitiv în ameliorarea relaţiilor cu vecinii.

Cu referire la ***balanţa de puteri***, este util să menţionăm concluzia la care a ajuns diplomatul suedez Gunnar Hägglöf din experienţa Suediei în cel de-al Doilea Război Mondial, precum că: „*condiţia de bază a neutralităţii constă în existenţa balanţei de puteri*". Această afirmaţie rezultă din argumentul că cât de puternic n-ar fi un stat, acesta nu va fi suficient de puternic pentru a le cuceri pe toate, şi această gelozie a marilor puteri a păstrat existenţa şi a statelor mici. Cu alte cuvinte, statele neutre îşi găsesc securitatea în neutralizarea aspiraţiilor marilor puteri. Cu titlul de exemplu la acest subiect putem aduce situaţia Suediei, Elveţiei şi Irlandei, care au exercitat neutralitatea în timpul celui de-al doilea război mondial.[13]

În ce priveşte cel de-al treilea factor extern care stă la baza statutului de neutralitate, ***cooperarea internaţională a statelor neutre***, acesta a devenit subiect discutat aprins mai ales după cel de-al Doilea Război Mondial, când acestea au fost puse în faţa problemelor legate de asigurarea securităţii internaţionale, cum ar fi participarea în organizaţiile internaţionale bazate pe ideea organizării securităţii colective, cerinţele de nealiniere, şi chiar izolare în situaţia în care aceasta este cerută de obligaţiile ce decurg din statutul de neutralitate.[14] Astfel, într-o anumită măsură se poate de imaginat că atitudinea de „nici/nici" ce menţine ţara în afara sistemelor de alianţă, îi garantează implicit o recunoaştere, dacă nu o protecţie din partea blocurilor adverse.[15] Dar izolarea nu trebuie concepută ca fiind una absolută, îndeosebi în contextul securităţii internaţionale. Merită să menţionăm la acest subiect citatul din discursul ministrului Afacerilor externe a Austriei, Alois Mock, pronunţat în timpul discuţiilor politice din Alpbach la 27 august 1991: „*Mitul că un stat îşi poate asigura securitatea pe o insulă izolată a dispărut. Securitatea europeană este de asemenea securitatea noastră*". Mai mult ca atât, cancelarul socialist Franz Vranitzky în discursul său în faţa Academiei Regale de Ştiinţe din Dublin întitulat „*Bilanţul dezvoltărilor în Europa din punct de vedere a Austriei*" subliniază că cooperarea este soluţia cea mai adaptată şi mai eficace noului context internaţional. El recunoaşte o obligaţie de solidaritate care se impune *ab initio* unui stat neutru: „*Conceptul că un stat poate să existe şi să supravieţuiască independent şi prosper în autarhie, este depăşit. (...) Însă acest compromis între autarhie şi dependenţă rezultă din deciziile politice conştiente, dintr-o mai mare acceptare a cooperării internaţionale*."[16]

La fel, cu referire la contextul geopolitic al subiectului cercetat, în vederea fundamentării tezelor expuse mai sus, dorim să menţionăm faptul, că în trecut, în perioada „războiului rece", puţine state au rămas în umbra antagonismelor dintre Est şi Vest. Acestea au fost situaţii particulare, care nu corespundeau direcţiei de dezvoltare comună, însă factorilor geopolitici sau istorici care explicau faptul că Elveţia, Austria, Suedia, Finlanda păstrau sau adoptau statutul de neutralitate, pentru primele două, sau o politică de neutralitate, pentru celelalte.[17]

Suplimentar la cele menţionate supra, este cazul să analizăm situaţia particulară a neutralităţii statelor mici, astăzi în literatura de specialitate tot mai frecvent întâlnim afirmaţii precum că neutralitatea este soarta statelor mici. Practica internaţională în materie demonstrează faptul că statele puternic dezvoltate nu pot fi neutre, deoarece au interese economice, geostrategice, politice, care nu le permit adoptarea unei atitudini neutre faţă de evenimentele ce au loc în cadrul comunicării

[11] Rezoluţia Adunării Generale ONU nr. 2949 (XXVII) „Situaţia în Orientul Mijlociu" din 8 decembrie 1972. [On-line]: www.un.org (Vizitat la: 03.11.2015).

[12] Pop I. *Op. cit.*, p. 315.

[13] Karsh E. *Op. cit.*, p. 98 – 99.

[14] Sur S. Relations internationales. 4-e édition. Paris: „Montchrestien", 2006, p. 101.

[15] Gribinski J.-F. L'Autriche, la Finlande, la Suède et la sécurité européenne, publicat în Actes du colloque organisé le 30 avril 1996 au Sénat par l'Institut de Relations Internationales et Stratégiques et le Centre de Réflexion et d'Etudes sur les Problèmes Internationaux. Paris: La Documentation Française, 1996. 152 p.

[16] Lange M. *Op. cit.*, 146 p.

[17] Sur S. *Op. cit.*, p. 101.

internaţionale.

Totodată, pentru a fi înţeleşi corect, dorim să atenţionăm că regula de mai sus nu poartă un caracter absolut, astfel, statutul de neutralitate nu este întotdeauna o dovadă a puterii neînsemnate a statului. Statele mari pot de asemenea să fie neutre: exemplul Statelor Unite ale Americii, menţionat în capitolele precedente este o probă demonstrativă. Evident, este mult mai dificil pentru un stat puternic să existe timp îndelungat în stare de pace.[18]

De la bun început, trebuie să menţionăm că o definiţie unanim acceptată a statelor mici lipseşte în doctrina dreptului internaţional public, deşi am putea formula particularităţile caracteristice ale acestora, cum ar fi: puterea limitată, care generează diferenţa substanţială în prerogativa de acţiona faţă de statele mari. Totodată ne permitem să afirmăm, pe bună dreptate, că statele mici sunt entităţi care posedă caracteristici proprii psihologice şi de comportament care le disting de alte state.[19] Primul obiectiv al unui stat mic este de a supravieţui. Scriitorul de origine cehă Milan Kundera a definit statele mici drept „*cele ale căror existenţă în orice moment poate fi pusă sub semnul întrebării*”.[20] Anume prin aceasta se explică situaţia că una din trăsăturile caracteristice ale statelor mici este faptul că acestea, în marea lor majoritate, optează pentru neutralitate, ca direcţie a politicii externe, iar în cazuri aparte – pentru statutul de neutralitate permanentă, consfinţit juridic.

Statele mici neutre de obicei încearcă să se ţină în afara războiului, dar capacitatea lor de a realiza acest lucru depinde de interesele beligeranţilor. Astfel, există o mare diferenţă dintre neutralitatea statelor mici şi cea ale statelor mari: pentru marile puteri, neutralitatea constituie o întrebare de simple costuri şi beneficii, pe când pentru statele mici, neutralitatea poate fi o condiţie de existenţă. Mai mult ca atât, în cazul nerespectării neutralităţii, marele puteri posedă capacitatea şi forţe necesare de a-şi apăra suveranitatea şi integritatea teritorială. Din contra, statele mici au la dispoziţie puţine mijloace de a reacţiona, astfel menţinerea neutralităţii devenind o problemă complexă.[21]

Fiind privită din alt unghi de vedere, problema cercetată poate fi prezentată sub aspect pozitiv, astfel, cert este faptul că prin natura lor, statele mici niciodată nu vor fi considerate suficient de importante, în timpul unui război între marile puteri, încât acestea să-şi îndrepte deplina putere contra lor; mai degrabă, statele mici vor fi privite în calitate de obiecte periferice, care în cel mai rău caz necesită un efort secundar din partea beligeranţilor.[22]

Cu referire la neutralitatea permanentă a Republicii Moldova, la fel nu putem efectua o evaluare juridică pură a statutului de neutralitate, făcând abstracţie de contextul geopolitic al statului nostru. Astfel, în general politica externă purtată de statul nostru poate fi caracterizată prin aşa trăsătură cum este nedeterminarea practică şi politică a Republicii Moldova ca stat. Astfel, Republica Moldova a adoptat declaraţiile privind suveranitatea şi independenţa, iar pe de altă parte realizează şi mizează pe parteneriatele strategice cu supraputerile. Anume din aceste considerente, statutul de neutralitate pentru care a optat statul nostru în anul 1994, nu reuşeşte să capete o valorificare deplină atât pe plan intern, precum şi pe plan internaţional.

În situaţia creată, când unii politicieni susţin modificarea Constituţiei în partea ce se referă la neutralitatea permanentă, iar alţii subliniază efectul benefic pe care o neutralitate eventual recunoscută şi garantată pe plan internaţional îl poate produce pentru Republica Moldova, am recomanda consultarea populaţiei ţării pe calea referendumului, or, art. 142 din Constituţia Republicii Moldova, întitulat „Limitele revizuirii” la alineatul (1) prevede:

„*Dispoziţiile privind caracterul suveran, independent şi unitar al statului, precum şi cele referitoare la neutralitatea permanentă a statului, pot fi revizuite numai cu aprobarea lor prin referendum, cu votul majorităţii cetăţenilor înscrişi în listele electorale*”.[23]

Prin urmare, după scoaterea completă a trupelor ruse de pe teritoriul Moldovei, în opinia lui Mihail Sorin, sunt posibile două variante ale evoluţiei evenimentelor ulterioare (cu condiţia că Moldova va renunţa la statutul său de neutralitate): 1) Rusia, reieşind din interesul obiectiv faţă de teritoriul Moldovei, va putea

[18] Bacot B. Des neutralités durables: origine, domaine et efficacité. Paris: Librairie du Recueil Sirey, 1943, p. 20.

[19] Karsh E. *Op. cit*., p. 3-4.

[20] Gribinski J.-F. *Op. cit*., p. 55.

[21] Karsh E. *Op. cit*., p. 4.

[22] Ibidem, p. 64.

[23] Constituţia Republicii Moldova 1994, adoptată la 29.07.1994. În: Monitorul Oficial nr. 1 din 18.08.1994.

iniţia negocieri în vederea creării unei baze militare însă deja nu pe teritoriul din stânga Nistrului, dar pe teritoriul controlat oficial de către Chişinău, şi aceasta desigur cu condiţia că 2) Republica Moldova nu va acorda preferinţă în această materie unui alt stat. În lipsa resurselor naturale, a ramurilor profitabile a economiei naţionale, precum şi în lipsa fluxului de investiţii străine, este posibil ca una din sursele de venit a statului să devină plata pentru şederea pe teritoriul republicii a bazelor militare a altor state şi alianţe.[24]

În ce priveşte cercetarea particulară a conţinutului statutului de neutralitate permanentă a Republicii Moldova, stat mic, relativ tânăr, care deja timp de mai mult de douăzeci de ani proclamă acest statut, vom porni de la ideea expusă de către autorii ruşi, precum că neutralitatea este considerată drept mijloc de asigurare a independenţei precum şi reprezenta garanţia absenţei imixtiunii din afară. Poziţia, iar în cazul Republicii Moldova - statutul de neutralitate contribuie considerabil la realizarea principiilor respective mai ales pentru statele tinere, garantându-le independenţa în politica externă, făcând posibilă cooperarea favorabilă reciprocă cu toate statele lumii.[25] Şi în acest sens ne proclamăm ferm dezacordul cu privire la opinia lui Martin Wight, „*Sunt neutre statele care nu au deloc o politică externă activă*”[26], totodată, dorim să precizăm că politica externă a statului nostru trebuie să-şi păstreze independenţa şi individualitatea, deoarece Republica Moldova a împlinit recent 24 ani de la adoptarea Declaraţiei de independenţă. Acesta nu este motiv doar pentru organizarea festivităţilor, ci pentru efectuarea unei analize profunde a căii parcurse, reflectarea asupra prezentului şi viitorului statului nostru. Căpătarea independenţei şi a suveranităţii a deschis perspective largi pentru dezvoltarea liberă, căutarea identităţii proprii şi a propriului loc în lumea contemporană.[27] Anume la capitolul „identitate naţională” vom încerca să încadrăm discuţiile pe marginea statutului de neutralitate permanentă a statului nostru, acesta fiind un deziderat, realizabil, sperăm, în viitorul cel mai apropiat.

În acest context, este necesar să elucidăm anumite momente cu privire la raţiunea adoptării de către Republica Moldova a statutului de neutralitate permanentă. Această decizie a fost determinată la momentul respectiv de o serie de factori printre care am putea cita necesitatea de a consolida suveranitatea în condiţiile unui context politic complex, precum şi lipsa tradiţiilor de statalitate („Moldova – fosta Basarabie – a schimbat de mai multe ori apartenenţa: rusă în 1878, română în 1918, sovietică în 1940, din nou română între 1941-1944, apoi din nou sovietică, independentă în fine – în 1991). Stabilitatea, absolut necesară, pentru urgenţa reformelor, care implicau plecarea din teritoriul său a trupelor străine, dezmorţirea tensiunilor politice interne, care presupuneau o confruntare permanentă pentru definirea perspectivelor şi determinarea direcţiilor de dezvoltare a ţării, instaurarea echilibrului şi a atmosferei sociale favorabile reformelor – iată preţul acestei opţiuni politice deliberate şi, pentru moment, cea mai rezonabilă. Oricum realităţile acelor timpuri, când s-a optat pentru alegerea acestui statut de neutralitate nu erau favorabile pentru lansarea atitudinilor categorice. Amintirile conflictului armat care a favorizat divizarea republicii erau foarte proaspete. Pacea fragilă nu trebuia perturbată şi fiecare iniţiativă eventuală, capabilă să provoace din nou spiritele putea să fie fatală.[28]

Raţiunea adoptării de către Republica Moldova a statului de neutralitate permanentă poate fi redusă la următoarele idei:

a) realităţile geopolitice. Republica Moldova este un nou stat european apărut ca urmare a dizolvării URSS, iar procesul de autodeterminare al fostelor republici sovietice şi a întregului spaţiu postsocialist constituia un scop al luptelor pentru sferele de influenţă;

b) potenţialul slab economic, politic, militar a Moldovei în raport cu ţările limitrofe care tind să-

[24] Михаил С. Внешние решения внутренних проблем и шаткость молдавского нейтралитета. В: Кишиневский обозреватель. 2 марта 2006, № 7. [On-line]: http://www.ko.md/cgi/article.pl?id=502312 (Дата посещения: 03.11.2015).

[25] Клименко Б.М. Словарь международного права. 2-ое издание переработанное и дополненное. М.: Международные отношения, 1986, с. 29 - 30.

[26] Karsh E. *Op. cit*., p. 32.

[27] Гуцу И. Евроинтеграция плюс восточный вектор. В: «Кишиневский обозреватель». 30 марта 2006, № 11. [On-line]: http://www.ko.md/cgi/article.pl?id=5608 (Vizitat la: 03.11.2015).

[28] Moraru V. La République de Moldovie à la recherche des voies vers la stabilité et la sécurité de la région dans le contexte des relations entre l'OTAN et la Russie. NATO. 2002, p. 10-11.

şi realizeze interesele în Republica Moldova, contând inclusiv pe marele grupe etnonaţionale, care manifestă uneori tendinţe secioniste. Schimbarea bruscă a politicii străine poate astfel să aibă reacţii prompte din partea acestor grupe care ar putea pune la dubii chiar şi integritatea teritorială a republicii. S-a considerat astfel că pentru a nu deveni un punct convergent al anumitor presiuni politice, adoptarea statului de neutralitate va fi cea mai oportună decizie;

c) situaţia ţărilor vecine, cum ar fi România şi Ucraina, supuse ele însele de asemenea unor presiuni, având la origine interesele marilor puteri;

d) necesitatea Republicii Moldova de a-şi orienta economia spre piaţa externă. S-a considerat la acel moment că anume statutul de neutralitate, stimulând o colaborare (inclusiv cea economică), fără preferinţe politice, ar putea favoriza considerabil dezvoltarea economiei naţionale, integrarea sa în cadrul economic european.

Totodată ne propunem următoarele motive care ar explica întârzierea recunoaşterii internaţionale a statutului de neutralitate permanentă a Republicii Moldova:

a) pe teritoriul Moldovei staţionează trupele militare ruse;

b) relaţiile tensionate care persistă între guvernul moldav şi autorităţile din Transnistria continue să fie destul de evidente;

c) politica externă nedefinită a Republicii Moldova.

Aspectele menţionate mai sus dăunează serios situaţiei Republicii Moldova şi afectează în mod serios eforturile axate pe consolidarea stabilităţii şi securităţii regiunii, determinând alegerea căilor pentru a asigura recunoaşterea internaţională a statutului de neutralitate permanentă a ţării.[29]

Astfel neutralitatea este concepută ca un instrument defensiv şi drept instrument de pace. Neutralitatea poate fi astăzi concepută în calitate de un fenomen pozitiv în relaţiile internaţionale drept una din formele de convieţuire paşnică. Aceasta reprezintă o formă specifică de asigurare a securităţii statelor.[30]

Aceste teze rezultă inclusiv din recenta Rezoluție a Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite nr. 69/285 din 3 iunie 2015 cu privire la neutralitatea permanentă a Turkmenistanului. Astfel, Adunarea Generală a ONU consideră că neutralitatea permanentă a Turkmenistanului contribuie la consolidarea păcii și securității în regiune și că statul joacă un rol activ și constructiv în dezvoltarea relațiilor pașnice, amicale și reciproc avantajoase cu statele din regiune și statele lumii. La fel, Adunarea Generală a ONU a subliniat importanța dimensiunii economice și geoeconomice a neutralității Turkmenistanului pentru cooperarea regională a statelor. Prin această rezoluție, Adunarea Generală a ONU și-a reafirmat susținerea statutului de neutralitate permanentă a Turkmenistanului și a angajat din nou statele membre ale ONU să respecte și să susțină statutul de neutralitate permanentă a Turkmenistanului, respectând totodată independența, suveranitatea și integritatea teritorială a acestui stat.

Considerăm că acest model viabil de neutralitate merită să fie preluat de statul nostru, iar primul pas în acest sens trebuie să devină declarația reprezentantului Republicii Moldova făcută la tribuna Adunării Generale a ONU prin care să solicite statelor membre cel puțin recunoașterea statutului de neutralitate a Republicii Moldova, iar în varianta ideală – și garantarea acestui statut.

***Bibliografie***:


1. Bacot B. Des neutralités durables: origine, domaine et efficacité. Paris: Librairie du Recueil Sirey, 1943. 402 p.
2. Constituţia Republicii Moldova 1994, adoptată la 29.07.1994. În: Monitorul Oficial nr. 1 din 18.08.1994.
3. Fauchille P. Traité de droit international public. Tome I-er. Paris: Rousseau & C-ie, 1922. 1060 p.
4. Gribinski J.-F. L'Autriche, la Finlande, la Suède et la sécurité européenne, publicat în Actes du colloque organisé le 30 avril 1996 au Sénat par l'Institut de Relations Internationales et Stratégiques et le Centre de Réflexion et d'Etudes sur les Problèmes Internationaux. Paris: La Documentation Française, 1996. 152 p.
5. Karsh E. Neutrality and small states. London, New York, Routledge, 1990. 225 p.
6. Lange M. L'Autriche: un Etat neutre dans l'Union Européenne; L'Harmattan. Paris, 2006. 146 p.


[29] Ibidem, p. 11-14.

[30] Хабиров В.Г. Принцип нейтралитета и неприсоединение и проблемы коллективной безопасности в Азии – Международное право на службе мира. М.: Институт Государства и Права Академии наук СССР, 1979, с. 31 - 32.

7. Moraru V. La République de Moldovie à la recherche des voies vers la stabilité et la sécurité de la région dans le contexte des relations entre l'OTAN et la Russie; NATO. 2002. 44 p.
8. Pop I. Vecinătatea şi buna vecinătate în dreptul internaţional. Bucureşti: Editura ştiinţifică şi enciclopedică, 1986. 566 p.
9. Rezoluția Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite nr. 69/285 din 3 iunie 2015 cu privire la neutralitatea permanentă a Turkmenistanului. [On-line]: http://www.un.org/fr/documents/view_doc.asp?symbol=A/RES/69/285 (Vizitat la: 03.11.2015).
10. Rezoluţia Adunării Generale ONU nr. 2949 (XXVII) „Situaţia în Orientul Mijlociu" din 8 decembrie 1972.
11. Sur S. Relations internationales. 4-e édition. Paris: „Montchrestien", 2006. 581 p.
12. Wagner F. S. Toward a New Central Europe. A symposium on the problems of the Danubian nations; Danubian Press, Inc., Astor Park. Florida, 1970. 380 p.
13. Гуцу И. Евроинтеграция плюс восточный вектор. В: «Кишиневский обозреватель» 30 марта 2006, № 11. [On-line]: http://www.ko.md/cgi/article.pl?id=5608 (Дата посещения: 03.11.2015).
14. Клименко Б.М. Словарь международного права. 2-ое издание переработанное и дополненное. М.: Международные отношения, 1986. 256 с.
15. Михаил С. Внешние решения внутренних проблем и шаткость молдавского нейтралитета. В: Кишиневский обозреватель. 2 марта 2006, № 7. [On-line]: http://www.ko.md/cgi/article.pl?id=502312 (Дата посещения: 03.11.2015).
16. Хабиров В.Г. Принцип нейтралитета и неприсоединения и проблемы коллективной безопасности в Азии – Международное право на службе мира. М.: Институт Государства и Права Академии наук СССР. 1979, с. 29-49.

***Bibliography:***

1. 1. Bacot B. Des neutralités durables: origine, domaine et efficacité. Paris: Librairie du Recueil Sirey, 1943. 402 p.
2. Constituţia Republicii Moldova 1994, adoptată la 29.07.1994. În: Monitorul Oficial nr. 1 din 18.08.1994.
3. Fauchille P. Traité de droit international public. Tome I-er. Paris: Rousseau & C-ie, 1922. 1060 p.
4. Gribinski J.-F. L'Autriche, la Finlande, la Suède et la sécurité européenne, publicat în Actes du colloque organisé le 30 avril 1996 au Sénat par l'Institut de Relations Internationales et Stratégiques et le Centre de Réflexion et d'Etudes sur les Problèmes Internationaux. Paris: La Documentation Française, 1996. 152 p.
5. Karsh E. Neutrality and small states. London, New York, Routledge, 1990. 225 p.
6. Lange M. L'Autriche: un Etat neutre dans l'Union Européenne; L'Harmattan. Paris, 2006. 146 p.
7. Moraru V. La République de Moldovie à la recherche des voies vers la stabilité et la sécurité de la région dans le contexte des relations entre l'OTAN et la Russie; NATO. 2002. 44 p.
8. Pop I. Vecinătatea şi buna vecinătate în dreptul internaţional. Bucureşti: Editura ştiinţifică şi enciclopedică, 1986. 566 p.
9. Rezoluția Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite nr. 69/285 din 3 iunie 2015 cu privire la neutralitatea permanentă a Turkmenistanului. [On-line]: http://www.un.org/fr/documents/view_doc.asp?symbol=A/RES/69/285 (Vizitat la: 03.11.2015).
10. Rezoluţia Adunării Generale ONU nr. 2949 (XXVII) „Situaţia în Orientul Mijlociu" din 8 decembrie 1972.
11. Sur S. Relations internationales. 4-e édition. Paris: „Montchrestien", 2006. 581 p.
12. Wagner F. S. Toward a New Central Europe. A symposium on the problems of the Danubian nations; Danubian Press, Inc., Astor Park. Florida, 1970. 380 p.
13. Gutsu I. Evrointegratsiia plius vostochnyi vektor. B: «Kishinevskii obozrevatel'» 30 marta 2006, № 11. [On-line]: http://www.ko.md/cgi/article.pl?id=5608 (Data poseshcheniia: 03.11.2015).
14. Klimenko B.M. Slovar' mezhdunarodnogo prava. 2-oe izdanie pererabotannoe i dopolnennoe. M.: Mezhdunarodnye otnosheniia, 1986. 256 s.
15. Mikhail S. Vneshnie resheniia vnutrennikh problem i shatkost' moldavskogo neitraliteta. B: Kishinevskii obozrevatel'. 2 marta 2006, № 7. [On-line]: http://www.ko.md/cgi/article.pl?id=502312 (Data poseshcheniia: 03.11.2015).
16. Khabirov V.G. Printsip neitraliteta i neprisoedineniia i problemy kollektivnoi bezopasnosti v Azii – Mezhdunarodnoe pravo na sluzhbe mira. M.: Institut Gosudarstva i Prava Akademii nauk SSSR. 1979, c. 29-49.

**Copyright©Olga DORUL, 2015.**

**Contacte / Contacts / Контакты:**

Universitatea de Stat din Moldova, MD 2012, Chişinău, str. Alexei Mateevici, 60, Republica Moldova.

**E-mail:** dorulolga@yahoo.com